

Γιατί ξεκίνησε η ουκρανική κρίση;

Ουκρανία και NATO: Η φιλοδυτική πολιτική του προέδρου Ζελένσκι της Ουκρανίας έχει επαναφέρει το ζήτημα της ένταξης της Ουκρανίας στο NATO. Η πολιτική «ανοικτών θυρών» του NATO σημαίνει ότι κάθε κυρίαρχο κράτος μπορεί να επιλέγει τις συμμαχίες του. Τόσο οι ΗΠΑ όσο και αρκετές Νατοϊκές χώρες δεν μπορούν να αποδεχτούν ότι ο Πούτιν μπορεί να υπαγορεύει σε κάποια χώρα εάν θα ενταχθεί ή όχι στο NATO, θέτοντας έτσι βέτο στις αποφάσεις της Ατλαντικής Συμμαχίας. Όμως δεν συμφωνούν και οι 30 χώρες-μέλη του NATO για την ένταξη της Ουκρανίας, για διάφορους λόγους που συμπεριλαμβάνουν παραβιάσεις του κράτους δικαίου. Το αποτέλεσμα είναι η Ουκρανία να έχει βρεθεί στη θέση να μην γίνεται δεκτή στο NATO, να έχει δημιουργήσει παραστάσεις αντιπαλότητας προς τη Ρωσία και ταυτόχρονα να μην μπορεί να τύχει προστασίας από το NATO.

Η **Ρωσία** θεωρεί ότι απειλείται από το ενδεχόμενο το NATO να φτάσει πολύ κοντά στα σύνορά της είτε μέσω στρατιωτικής ενίσχυσης της γειτονικής Ουκρανίας από την Δύση είτε –πολύ περισσότερο-- μέσω της ένταξης της Ουκρανίας στην Ατλαντική Συμμαχία. Λόγω της συσσώρευσης ισχυρής στρατιωτικής δύναμης 130.000 ρώσων στρατιωτών στα σύνορα με την Ουκρανία, το NATO άρχισε να πιθανολογεί ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και η δημιουργηθείσα κρίση εντάθηκε.

Πώς σχετίζεται η Ουκρανία με τη Ρωσία;

Η Ουκρανία είναι μια πρώην σοβιετική δημοκρατία που βρέθηκε με το τρίτο μεγαλύτερο πυρηνικό οπλοστάσιο στον κόσμο όταν διαλύθηκε η Σοβιετική Ένωση στις αρχές της δεκαετίας του '90. Με το «Μνημόνιο της Βουδαπέστης» που υπογράφηκε το 1994 από τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Ρωσία, η Ουκρανία έδωσε πίσω τις εκατοντάδες πυρηνικές της κεφαλές στη Ρωσία με αντάλλαγμα διαβεβαιώσεις ασφαλείας που την προστάτευαν από πιθανή ρωσική επίθεση. Αυτές οι διαβεβαιώσεις τέθηκαν σε δοκιμασία το 2014, όταν ξεκίνησε η ουκρανική κρίση. Η Ρωσία προσάρτησε τη χερσόνησο της Κριμαίας και υποστήριξε την εξέγερση υπό την ηγεσία των φιλορώσων αυτονομιστών στην ανατολική περιοχή του Ντονμπάς με περισσότερους από 14.000 νεκρούς μέχρι σήμερα.

Ποιοι είναι οι στόχοι των εμπλεκόμενων μερών;

ΗΠΑ: Η στρατηγική ανάσχεσης της Ρωσίας επιβάλλει τον όσο το δυνατόν μεγαλύτερο και ασφυκτικότερο περιορισμό της Ρωσίας στα σύνορά της.

ΕΕ-Κράτη Μέλη: Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει το δικαίωμα κάθε κράτους να αποφασίζει για τις συμμαχίες που θα συνάψει. Υποστηρίζει επίσης την εδαφική ακεραιότητα της Ουκρανίας έναντι εξωτερικής απειλής ή εισβολής. Λόγω της προσάρτησης εδάφους της Ουκρανίας από τη Ρωσία (Κριμαία) η ΕΕ επέβαλε οικονομικές κυρώσεις στο καθεστώς Πούτιν. Ταυτόχρονα η ΕΕ επιθυμεί οποιαδήποτε μελλοντική αρχιτεκτονική ασφαλείας να περιλαμβάνει τη Ρωσία. Ωστόσο υπάρχουν διαφορές απόψεων στο εσωτερικό της ΕΕ, με τις βαλτικές χώρες, την Πολωνία και κάποιες βόρειες χώρες να υιοθετούν μια σκληρότερη αντιμετώπιση της Ρωσίας.

Ουκρανία: Η Ουκρανία επιθυμεί να αποκτήσει την πολιτική και στρατιωτική (μέσω εξοπλισμών) υποστήριξη της Δύσης προκειμένου να μειωθεί η επιρροή της Ρωσίας, να αντιμετωπιστούν οι ρωσικές προσπάθειες αποσταθεροποίησης του καθεστώτος και μελλοντικά να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ανατροπής των «εδαφικών κερτημένων» της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Ρωσία: Η Ρωσία θέλει να σιγουρευτεί ότι η Ουκρανία δεν θα αποκτήσει μέσω της Δύσης τη στρατιωτική ικανότητα να αμφισβητήσει –ή πολύ περισσότερο να ανατρέψει– τα «εδαφικά κερτημένα» στην Κριμαία ή την υφιστάμενη κατάσταση στα ανατολικά και νότια της Ουκρανίας (Ντονμπάς και Ντονέσκ). Επιθυμεί επίσης να εκμεταλλευτεί κάθε ευκαιρία ώστε να ελέγξει όσο μεγαλύτερο μέρος του «μετα-σοβιετικού χώρου». Στόχος παραμένει η «αναίμακτη φινλανδοποίηση» της Ουκρανίας, δηλαδή να υποχρεωθεί η Ουκρανία να υιοθετήσει καθεστώς «ευμενούς ουδετερότητας» έναντι της Ρωσίας.

Η εξέλιξη της αντιπαράθεσης στο πεδίο

Προς μία κλιμάκωση

Στρατιωτικά

Αποστολή στρατιωτικού υλικού και στρατιωτών από τις Ηνωμένες Πολιτείες και διάφορες χώρες της Ευρώπης στην Ανατολική Πτέρυγα του NATO και στρατιωτικού εξοπλισμού στην Ουκρανία.

Διπλωματικά

Η Ρωσία παρουσίασε στη Δύση δύο προσχέδια Συνθηκών, που δε θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτά από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους συμμάχους τους στο NATO: το NATO θα έπρεπε αρνηθεί την ένταξη στην Ουκρανία, να σταματήσει τη διεύρυνση προς τα ανατολικά, και να ανακαλέσει την ανάπτυξη στρατευμάτων σε χώρες που είχαν ενταχθεί μετά το 1997.

Η στρατηγική συνεργασία μεταξύ Ρωσίας και Κίνας, δηλαδή των δύο χωρών που επηρεάζονται από τη διπλή αμερικανική πολιτική ανάσχεσης, ενισχύεται –αν και χωρίς η στρατηγική αυτή συνεργασία να μπορεί να θεωρηθεί συμμαχία.

Η Ρωσική Δούμα εξουσιοδοτεί τον Πούτιν να αναγνωρίσει ως αυτόνομες δημοκρατίες ορισμένες περιοχές εντός της Ουκρανίας που κατοικούνται από ρωσόφωνο πληθυσμό.

Προς μία αποκλιμάκωση

Στρατιωτικά

Στις 15 Φεβρουαρίου η Ρωσία ανακοίνωσε ότι σχεδιάζει την τμηματική αποχώρηση των στρατευμάτων από τα σύνορα με την Ουκρανία

Διπλωματικά

Οι διπλωματικές συζητήσεις συνεχίζονται μεταξύ Ρωσίας και Δύσης προς την κατεύθυνση αποφυγής αθέλητων προκλήσεων ή ατυχήματος.

Τι μπορεί να συμβεί

Μία νίκη της διπλωματίας

Τα μέρη θα μπορούσαν να συνάψουν μια συμφωνία που θα εγγυάται την κυριαρχία της Ουκρανίας, υπό τον όρο όμως ότι:

- Η Ουκρανία δεν θα ενταχθεί στο NATO στο άμεσο μέλλον.
- Η Ουκρανία θα παραμείνει ουδέτερη.
- Η Συμφωνία του Μινσκ (2015) θα αναζωογονηθεί.
- Εγκαθίδρυση καθεστώτος ελέγχου των εξοπλισμών που θα παρέχει «μέτρα διαφάνειας» και «επαλήθευσης».

Μία αποτυχία της διπλωματίας

Μια μικρής κλίμακας εισβολή του ρωσικού στρατού στην Ουκρανία εμφανίζεται ως το πιο πιθανό σενάριο σε περίπτωση αποτυχίας της διπλωματίας. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα:

- Χιλιάδες θύματα, συμπεριλαμβανομένων αμάχων,
- Προσφυγικές ροές προς γειτονικά ευρωπαϊκά κράτη
- Μια απάντηση από τη Δύση (από τις ΗΠΑ και τους περισσότερους από τους Ευρωπαίους συμμάχους τους) συμπεριλαμβανομένων σκληρών οικονομικών κυρώσεων στη Ρωσία (π.χ. αποκλεισμός της Ρωσίας από το σύστημα πληρωμών Swift ή επιβολή κυρώσεων στον στενό κύκλο του Ρώσου Προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν) με βαρύ αρνητικό αντίκτυπο στην παγκόσμια οικονομία
- Μια απάντηση από τη Ρωσία στις δυτικές κυρώσεις με διακοπή της παροχής ενέργειας στα ευρωπαϊκά κράτη
- Μη ενεργοποίηση του αγωγού Nord Stream 2
- Έναρξη ενός ακόμα πιο έντονου αιματηρού ανταρτοπολέμου στο εσωτερικό της Ουκρανίας
- Συστήριση της Δύσης έναντι μιας επιθετικής Ρωσίας και ενίσχυση της νομιμοποίησης του NATO και του ρόλου του
- Ενίσχυση της δυναμικής προς «στρατηγική αυτονομία» της Ευρώπης προκειμένου να μπορεί να διαχειρίζεται αποτελεσματικότερα παρόμοιες κρίσεις στο μέλλον.